

57-й випуск регулярного дайджесту про вплив виходу іноземних компаній на економіку РФ

Підготовлено командою KSE Institute та членами Ради Директорів KSE за підтримки Міжнародного фонду "Відродження"; 02.11-19.11.2023. Ми продовжуватимемо надавати оновлену інформацію двічі на місяць.

На початку російського вторгнення в Україну KSE Institute запустив аналітичний проєкт, який отримав назву "Самосанкції" (або SelfSanctions), спрямований на збір даних про іноземні компанії, які працюють на російському ринку та обмежують або припиняють свою діяльність. Експертиза даних була проведена спільно з фахівцями/спеціалістами Мінекономіки, МЗС та Мінцифри. База даних KSE Institute частково наповнена з бази даних Єльської школи менеджменту та інших відкритих джерел. База даних містить багато різноманітної інформації, ми збираємо щоденну статистику щодо зміни статусу іноземних компаній, що працюють/працювали на російському ринку та обмежують чи припиняють свою діяльність. Також ми створили Telegram-бот https://t.me/exit_ru_bot для відстеження/моніторингу новин про пріоритетні іноземні компанії (охоплення 1, 2, 3 або 7 днів моніторингу) і проводимо регулярний аналіз зміни курсів акцій і капіталізації материнських груп компаній, які мають або мали бізнес в Росії. База KSE частково базується на даних з бази [Yale's School of Management](https://yale.edu), дослідженні [Університету Сент-Галлена](https://www.epravda.com.ua), сайтів [epravda.com.ua](https://pravda.com.ua), squeezingputin.com, <https://bloody.energy/>, leave-russia.org та інших відкритих джерел. Дані верифікуються KSE і компаніям призначається додатковий статус KSE. Дані щодо акцій взяті з Google і Yahoo Finance. Водночас база KSE є найбільш повною та вичерпною і містить набагато більше інформації, ніж більшість інших схожих за тематикою баз даних, оскільки вона також містить дані про кількість персоналу, доходи, капітал та інші фінансові показники, збирає останні оновлення та зміни у статусах, посилання на використані джерела, щоденні оновлення з нашого [Telegram-бота](https://t.me/exit_ru_bot) тощо.

KSE Institute та проєкт Leave Russia входять до [коаліції B4Ukraine](https://www.b4ukraine.com) з середини 2022 року.

KSE Institute радий повідомити, що [завершено процес об'єднання](https://www.leave-russia.org) з проєктом [leave-russia.org](https://www.leave-russia.org), розробленим командою волонтерів.

Також ми розробили сканер штрих-кодів, який доступний тут: <https://leaverussia.kse.ua/> (лише для мобільних пристроїв!) або в нашому [Telegram-боті](https://t.me/exit_ru_bot). Він дозволяє знайти будь-який бренд або компанію, яка працює в Росії, просто відсканувавши штрих-код.

ЗНІМОК З БАЗИ ДАНИХ KSE на 19.11.2023

Кількість компаній, які **продовжують діяльність у Росії** (Статус KSE "залишаються"¹) – 1 551 (+48 за 3 тижні)

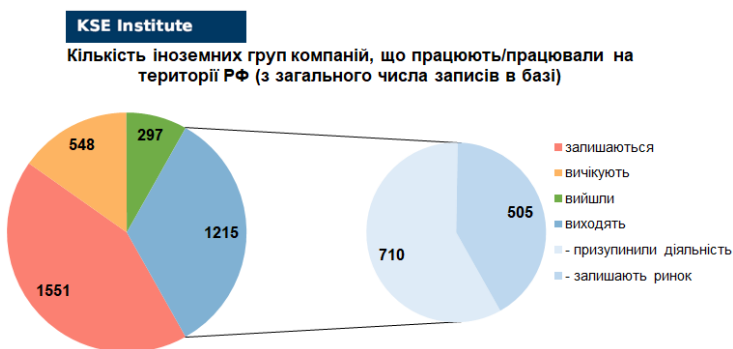
Кількість компаній, які **скоротили поточні операції та призупинили нові інвестиції** (статус KSE "вичікують") – 548 (-4 за 3 тижні)

Кількість компаній, які **згорнули російські операції** (статус KSE "виходять") – 1 221 (+6 за 3 тижні)

Кількість компаній, які **завершили вихід з РФ** (статус KSE "вийшли") – 297 (+1 за 3 тижні)

Станом на 19 листопада ми ідентифікували близько 3 617 компаній, організацій і їх брендів з 96 країн та 58 галузей і їхню позицію щодо роботи на ринку РФ, близько 40% з них публічні. Для ~1 526 публічних груп компаній ми також ідентифікували (за можливості) їхній операційний бізнес в РФ (наявність контрольної частки в юридичній особі та отриману виручку) та знайшли дані за 2021 рік до вторгнення, що дало змогу підрахувати вартість інвестованого в країні капіталу (близько \$193,2 млрд), локальну виручку (на загальну суму \$314,6 млрд), локальні активи (на загальну суму \$336,7 млрд), а також персонал (близько 1,440 млн осіб) і сплачені податки (близько \$25,4 млрд). 1 769 іноземних компаній вже частково скоротили, призупинили або припинили свою діяльність в Росії. Також, ми додали інформацію про 297 компаній, які завершили продаж/ліквідацію свого бізнесу в Росії на базі зібраної з офіційних реєстрів інформації.

Як видно з таблиць нижче, станом на 19 листопада, 297 компаній, які вже повністю вийшли з РФ, в 2021 році мали щонайменше 491,5 тис чол персоналу, \$81,9 млрд річного доходу, \$42,4 млрд капіталу та \$69,1 млрд активів; компанії, які оголосили про повний вихід з Росії, мали 248,4 тис чол персоналу, \$41,3 млрд річного доходу, \$17,0 млрд капіталу та \$28,2 млрд активів; компанії, які призупинили свою діяльність на російському ринку, мали 92,8 тис чол персоналу, річний дохід у розмірі \$24,4 млрд, \$35,3 млрд капіталу і \$84,2 млрд активів.

ТОП-10 країн і галузей за кількістю компаній з бази KSE

Країна штаб-квартири	Кількість компаній	Галузь	Кількість компаній
США	756	FMCG+споживчі товари	334
Німеччина	417	Фінанси та платежі	254
Великобританія	271	Електроніка	242
Китай	202	Енергетика, нафта і газ	227
Японія	177	IT	195
Франція	171	Промислове обладнання	178
Швейцарія	154	Фарма, охорона здоров'я	177
Італія	125	Автомобілебудування	170
Нідерланди	101	Їжа та напої	138
Фінляндія	97	Виробництво	129

¹ - KSE status "leave" або "виходять" - Компанії, які опублікували на офіційному сайті компанії (або їхній реліз з'явився в іноземному виданні як FT, NYT тощо) що повністю завершують роботу в Росії або компанії, що офіційно повідомили що вони тимчасово скорочують операції в РФ

- KSE status "wait" або "вичікують" - Компанії, які опублікували на офіційному сайті компанії (або їхній реліз з'явився в іноземному виданні як FT, NYT тощо) що вони скорочують лише частину бізнес операцій, продовжуючи роботу по іншим операціям або компанії, які повідомили що відкладають майбутні

інвестиції/розробки/маркетинг, при цьому продовжують свою основну діяльність

- KSE status "stay" або "залишаються" - Компанії, що ігнорують вимоги до виходу/скорочення діяльності в Росії, також компанії, які офіційно заявили, що залишаються в Росії або новин по їх виходу не було знайдено

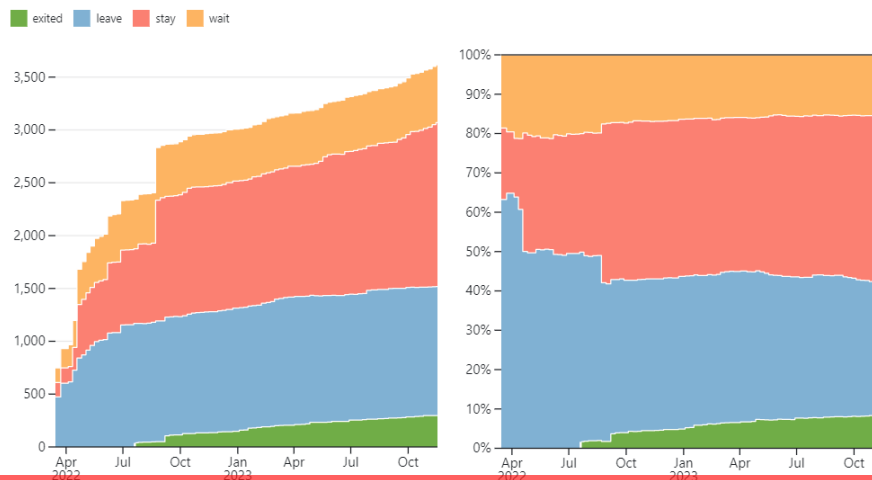
- KSE status "exited" або "вийшли" - Компанії, які продали свій бізнес/активи або свою частку бізнесу місцевому партнеру/розірвали стосунки та залишили ринок. Також цей статус присвоюється компаніям, які ліквідуються.

Наведена нижче таблиця базується на даних за 2021 рік, доступних для ~1 526 ТОП публічних компаній, що працюють / працювали в РФ²:

KSE Institute						
Статус, присвоєний KSE	К-ть компаній з виручкою в базі KSE	Кількість персоналу в РФ, 2021	Дохід в РФ, 2021, млн дол	Капітал в РФ, 2021, млн дол	Активи в РФ, 2021, млн дол	Податки в РФ, 2021, млн дол
вийшли	297	491 458	81 913	42 433	69 118	5 041
виходять, в т.ч.:	319	341 242	65 659	52 256	112 343	2 269
намір про повний вихід	143	248 407	41 283	16 954	28 164	1 526
призупинення операцій	176	92 835	24 376	35 302	84 179	744
вичікують	237	157 963	64 168	44 645	48 986	3 707
залишаються	673	449 220	102 845	53 865	106 205	14 382
Всього	1 526	1 439 883	314 585	193 200	336 653	25 400

Якщо з початку російського вторгнення в Україну відсоток компаній, які згортають операції в РФ, різко зростав до середини квітня 2022 р, то протягом останніх 15 місяців співвідношення тих, хто йде чи залишається, практично не змінюється, хоча ми все ще бачимо періодичне зростання частки тих компаній, які залишаються на ринку РФ (за рахунок додавання нових компаній в базу, 52 було додано в листопаді 2023). Тим не менше, **якщо оперувати загальними цифрами** в базі даних KSE, близько 33,8% компаній вже заявили про вихід з ринку РФ або призупинили свою діяльність, але 43,0% все ще залишаються присутніми в країні, 15,2% вичікують і лише 8,2% здійснили повний вихід³.

У той же час, з т.з. на економіку Росії, вплив лише 297 компаній, які повністю вийшли з країни, складно не дооцінити, оскільки в 2021 році в них працювало 34,1% персоналу, зайнятого в іноземних компаніях, а компаніям належало близько 20,5% активів, 22,0% капіталу інвестованого іноземними компаніями в країну, і в 2021 році вони генерували виручки на 81,9 млрд дол або 26,0% від всієї виручки і сплатили ~5,0 млрд дол податків або 19,8% від загальної суми податків, сплачених компаніями, які спостерігалися. Дані по 1 526 ТОП компаній представлені в таблиці вище.

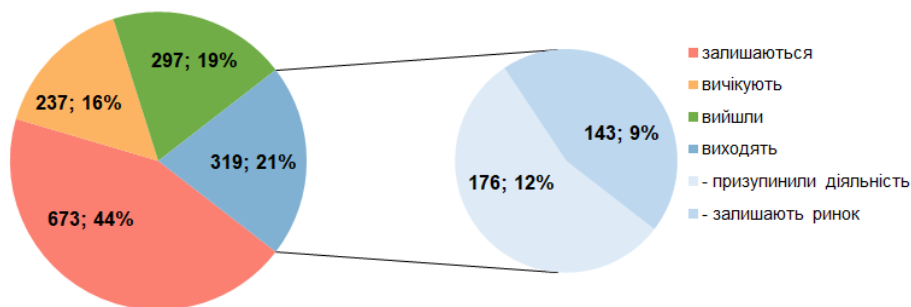

Щоб уникнути неправильного тлумачення цифр, ще раз наголошуємо, що в базі KSE Institute містяться фінансові дані приблизно 1526 унікальних груп іноземних компаній, які беруть участь у приблизно 2059 місцевих юридичних особах в Росії. А загальна кількість записів - вже більше 3617 і постійно зростає. Це означає, що найправильнішим способом порахувати реальний % різних статусів від загального числа буде взяти лише ті компанії, виручка та інші фінпоказники яких у нас зібрані в базі даних. Для решти компаній ми не змогли поки ідентифікувати компанії, представлені в Росії, доходи яких фізично отримані в країні. В основному, це іноземні компанії, які мають торгові відносини з Росією, або, наприклад, спортивні (86 записів) та інші асоціації та НУО (23 записів), туристичні та круїзні компанії (24 записи), ЗМІ (42 запис), Кіно (17 записів) та Розваги (24 записи) або компанії, які ніколи не мали навіть представництва в країні. На нашу думку, набагато точніше було б базувати розрахунки реальних виходів або % інших статусів у порівнянні з тими ~1526 унікальними іноземними компаніями, де ми змогли визначити доходи, отримані в Росії заснованими ними місцевими компаніями. Для отримання більш детальної інформації дивіться наступні діаграми:

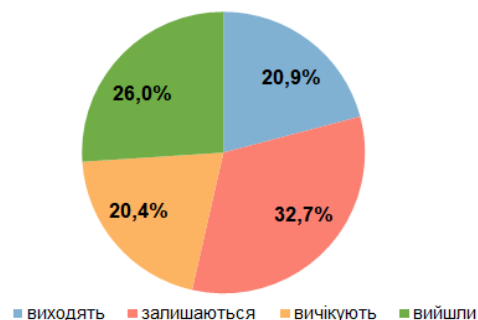
² Коли ми аналізуємо кількість локальних компаній в Росії, кількість персоналу та місцеві фінансові показники (наприклад, дохід, капітал, активи, сплачені податки) - KSE Institute використовує дані згідно з Російськими стандартами бухгалтерського обліку (або РСБУ) з офіційного реєстру [ЕГРЮЛЬ](#), усі кроки, як ми це робимо, детально пояснюються в [Методології, яку ми опублікували тут](#). Основне джерело для локальних фінпоказників - дані Федеральної податкової служби Росії. Останні доступні консолідовані дані для найбільших російських підрозділів кожної групи представлені відповідно до місцевих стандартів бухгалтерського обліку, за винятком внутрішньогрупових виключень та інших коригувань по МСФЗ або GAAP. Більше деталей [розміщено тут](#).

³ 24 липня 2022 року ми ввели новий статус «вийшли», який відображає дії компаній щодо завершення виходу з російського ринку. Статус ґрунтується на даних з ЕГРЮЛ Росії та додатковому аналізі, такому як оголошення компаній і публікації в ЗМІ про діяльність компанії. У той же час, діяльність компаній може бути складно відстежити, і їх можна пропустити в аналізі, особливо для компаній, які мало висвітлюються в ЗМІ. Закликаємо наших читачів повідомляти нам, якщо вони знайомі з діями компаній, які суперечать їхнім заявам про вихід, через [форму зворотного зв'язку](#) на сайті <https://leave-russia.org/>.

К-ть іноземних груп компаній з ідентифікованою в 2021 р. виручкою на території РФ

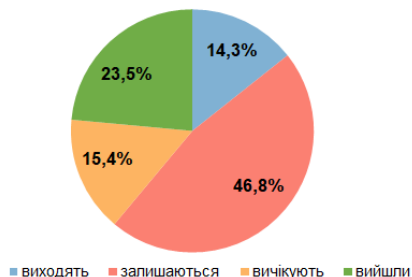
Частка доходу в 2021 році за статусами KSE для ~1526 компаній з фінпоказниками

Як видно на діаграмах вище на основі даних за 2021 рік, % **виходу** отриманий на основі кількості компаній (19%) і частки вилученого в результаті їх виходу доходу (26,0%). У той же час зовсім інша картина для тих, хто ще **залишається** - 44% компаній представляють 32,7% доходу, а 16% **компаній, що вичікують**, представляють 20,4% доходу, отриманого в Росії. Висновок може полягати в тому, що менші компанії з нижчими доходами вважають за краще залишатися, а ті, які мають більший дохід, більш охочі вичікувати, обмежуючи свої інвестиції як виправдання (водночас вони продовжують заробляти та реінвестувати свій прибуток в Росії).

KSE Institute вже зібрав і проаналізував дані про дохід, капітал, активи та чистий прибуток (прибуток або збиток) у **2022 році** для ~1439 компаній (близько 90 компаній, дані яких у нас були зібрані раніше не надали свою звітність) і надає нижче детальний аналіз.

Частка доходу в 2022 році за статусами KSE для ~1439 компаній з фінпоказниками

Статус, присвоєний KSE	К-ть компаній з виручкою в базі KSE	Дохід в РФ, 2022, млн дол	Капітал в РФ, 2022, млн дол	Активи в РФ, 2022, млн дол	Прибуток/збиток в РФ, 2022, млн дол
вийшли	297	55 083	23 859	52 822	3 797
виходять, в т.ч.:	297	33 537	41 941	108 428	-725
намір про повний вихід	133	22 620	11 372	27 843	-415
призупинення операцій	164	10 917	30 569	80 586	-310
вчичкують	217	36 020	19 419	44 440	1 349
залишаються	628	109 444	44 329	128 262	10 496
Всього	1 439	234 084	129 547	333 952	14 917

Як ви можете бачити з діаграм вище, компанії, **які повністю вийшли** з Росії, змогли отримати на 2,5% менше доходу в 2022 році (23,5% від загального обсягу), ніж у 2021 році (26,0% від загального обсягу, що зрозуміло, оскільки більшість із них залишили країну ще до кінця року). **Компанії, що виходять**, також отримали значно менше (-6,6%) доходів у 2022 році (14,3% від загального обсягу), ніж у 2021 році (20,9% від загального обсягу). Водночас **компанії, що залишилися**, змогли отримати значно більшу (+14,1%) виручку в 2022 (46,8% від загального обсягу), ніж у 2021 році (32,7% від загального обсягу). Компанії зі статусом «**вчичкують**»⁴ отримали меншу частку (-5,0%) доходу в 2022 році (15,4% від загального обсягу) проти 20,4% від загального обсягу в 2021 році. Отже, ключовий висновок полягає в тому, що гроші важливі для тих компаній, які все ще пов'язані з місцевим бізнесом у Росії.

Підсумовуючи результати нових даних, отриманих за 2022 році та порівнюючи їх із 2021 роком, можна побачити позитивні тенденції щодо значного падіння доходів та капіталу. Лише активи майже не змінилися (334,0⁵ млрд доларів США у 2022 році проти 336,7 млрд доларів США у 2021 році) і навіть, ймовірно, збільшилися би, якщо було б отримано решту звітів для приблизно 90-100 компаній (якщо компанії не вирішать не розголошувати їх). KSE Institute опублікував раніше масштабне дослідження «[Як змінилися доходи іноземного бізнесу в РФ в 2022 році і чому так багато компаній досі не йдуть](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4453963)». Ознайомитися з англійською версією звіту можна за посиланням: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4453963.

У липні KSE Institute спільно з партнерами по коаліції B4Ukraine опублікували нове дослідження під назвою "The Business of Staying: a closer look at multinational revenues and taxes in Russia in 2022", скачати повний текст англійською мовою можна за наступними посиланнями: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/07/The-Business-of-Staying-1.pdf> та <https://b4ukraine.org/pdf/BusinessOfStaying.pdf>

Також у вересні 2023 року KSE Institute спільно з партнерами по коаліції B4Ukraine опублікували чергове дослідження під назвою «The Business of Leaving: How Multinationals Can Responsibly Exit Russia», завантажити повний текст англійською мовою можна тут: https://b4ukraine.org/pdf/B4Ukraine_Business_of_Leaving_report.pdf

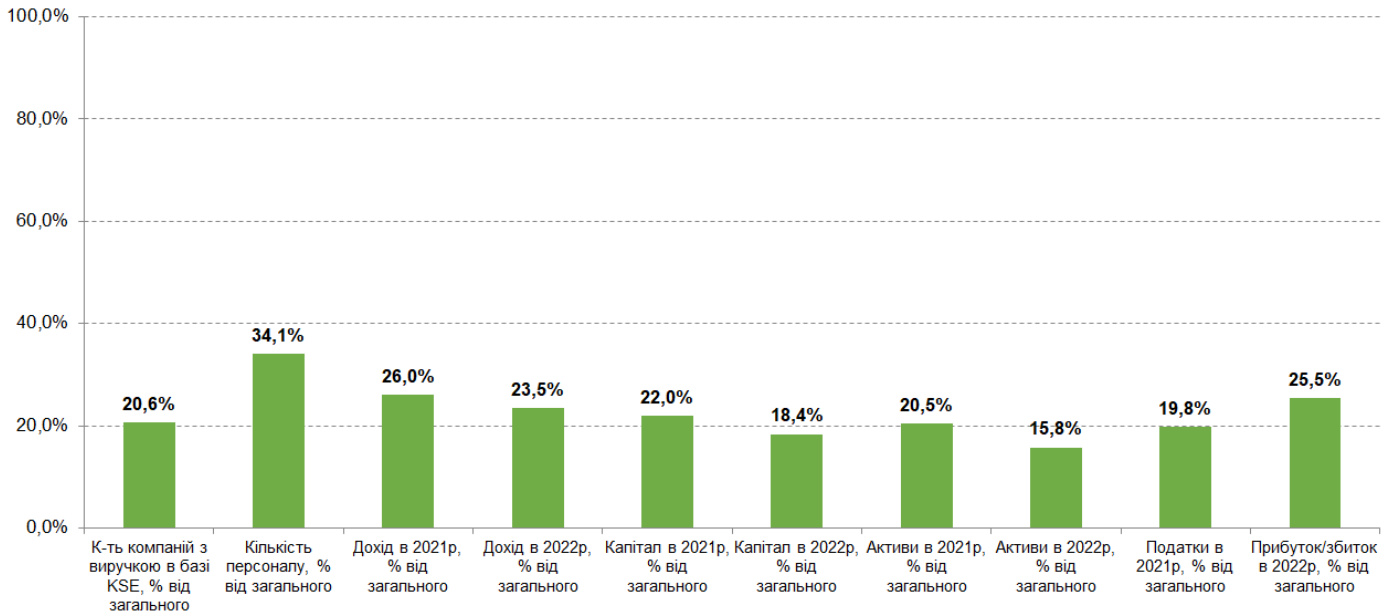
⁴ Після 21 місяця війни розпочатою Росією в Україні ми припускаємо, що часу було цілком достатньо, щоб прийняти рішення покинути країну-агресора для всіх міжнародних бізнесів. Тому для KSE Institute компанії відмічені статусами «залишаються» та «вчичкують» по суті нічим суттєво не відрізняються.

⁵ Збільшення активів порівняно з попередніми даними пояснюється додаванням нещодавно зібраної інформації про активи банків, яка раніше була недоступна, а також додаванням кількох нових компаній з рейтингу ТОП-50 найбільших іноземних компаній від [Forbes Russia](https://www.forbes.com).

Поточний прогрес компаній, які повністю вийшли проти інших таких:

KSE Institute

% компаній, які вийшли з Росії з продажем або ліквідацією та їх ключові статистичні дані

Більше інфографіки і аналітики у спеціальному розділі нашого сайту за посиланням <https://leave-russia.org/uk/bi-analytics>

Ключові оновлення з останніх російських новин:

Медведєв: європейським компаніям буде дуже важко повернутися в Росію

29.10.2023 | Європейські компанії зазнали колосальних збитків через вихід з російського ринку; повернутися в країну їм буде важко, якщо взагалі можливо, заявив заступник голови Ради безпеки Росії Дмитро Медведєв.

<https://www.rbc.ru/rbcfreenews/653e61d89a794797c6337f0c>

Російська влада готується до арешту своїх активів за кордоном і заборонила західним компаніям виводити з Росії отриманий прибуток у доларах США та євро

31.10.2023 | У прагненні втримати курс рубля від подальшого обвалу російська влада встановлює все більш жорсткі обмеження на виведення грошей із країни. Російська влада ввела де-факто додатковий валютний контроль - встановлено неофіційну стелю \$500 млн для виведення валюти за кордон.

<https://www.moscowtimes.ru/2023/10/31/pravitelstvo-zapretilo-uhodyaschim-zapadnim-kompaniyam-vivodit-iz-rossii-bolee-500-mln-a111742> ; <https://tlqrm.ru/channels/@NewsObozr/12781>

ФМС: місячний дохід від курсових мит зіставний з одним днем роботи митниці

31.10.2023 | Місячні доходи федерального бюджету від експортних мит, пов'язаних з курсом рубля, можна порівняти з результатами роботи Федеральної митної служби за всіма платежами за один день. Про це заявив тимчасово виконуючий обов'язок керівника ФМС Руслан Давидов на Міжнародному митному форумі.

<https://www.kommersant.ru/doc/6311463>

Вигнати весь іноземний бізнес із Росії запропонував депутат Держдуми

01.11.2023 | Депутат Держдуми Микола Ареф'єв запропонував вигнати весь іноземний бізнес із Росії. Він вважає, що це допоможе поновити економіку країни. Депутат також упевнений, що паралельний імпорту заважає російським компаніям розвиватись.

<https://www.klerk.ru/buh/news/585420/>

На СПБ-Біржі тимчасово припинено торги іноземними акціями. Раніше майданчик потрапив до списку санкцій США

02.11.2023 | Торги іноземними акціями на СПБ-Біржі тимчасово припинено. Про це повідомляється в додатках для брокерів, зокрема Тінкофф-інвестиції. У додатку БКС угоди з американськими паперами також не відбуваються.

Раніше сьогодні СПБ-біржа потрапила під санкції США. СПБ-біржа повідомила, що санкції не торкнуться активів її клієнтів.

<https://www.kommersant.ru/doc/6319866>

У бізнесу почнуть відбирати валюту за відмову конвертувати її в рублі

02.11.2023 | Російська влада продовжує «закручувати гайки» на валютному ринку, щоб утримати від подальшого падіння рубль, який після девальвації 2023 року увійшов до топу найслабших валют світу. Слідом за президентським указом про обов'язковий продаж валютного виторгу, який поширюється на чотири десятки найбільших російських експортерів, чиновники готують драконівські штрафи (від 75% до 100% «схованої» виручки) для тих, хто продовжить приховувати валюту від держави.

<https://www.moscowtimes.ru/2023/11/02/ubiznesa-nachnut-otbirat-valyutu-zaotkaz-konvertirovat-eevrubli-a112074>

ФСПП: кількість неплатників за кредитами перевищила 21 млн

03.11.2023 | Порівняно з аналогічним періодом минулого року (січень-вересень) кількість неплатників за кредитами у 2023 році збільшилась на 22%. Загальна сума заборгованості за звітний період досягла 2,9 трлн руб.

<https://www.kommersant.ru/doc/6320226>

Продажі нових легкових автомобілів у жовтні зросли у 2,6 рази

03.11.2023 | У Росії в жовтні 2023 р. було продано 112 238 нових легкових машин, це в 2,6 рази більше, ніж того ж місяця 2022 р., впливає з даних реєстрацій транспортних засобів.

<https://www.vedomosti.ru/auto/articles/2023/11/03/1004019-prodazhi-novih-legkovih-avtomobilei-virosli>

Китай вклав 820 млрд рублів інвестицій у підприємства Далекому Сході

04.11.2023 | Китай став найбільшим зарубіжним інвестором Далекому Сході, спрямувавши в розвитку підприємств 820 млрд рублів.

<https://tass.ru/ekonomika/19203975>

Білоусов: сектори, що забезпечують імпортозаміщення, зростають щомісяця на 5–7%

05.11.2023 | Перший віце-прем'єр Росії Андрій Білоусов уточнив, що до тих, хто забезпечує імпортозаміщення, можна віднести сектори, пов'язані з виробництвом обладнання, насамперед машинобудування, а також з виробництвом товарів тимчасового користування для населення.

<https://www.kommersant.ru/doc/6321069>

Греф: фундаментальний курс складає близько 85-90 рублів за долар

07.11.2023 | Фундаментальний курс рубля знаходиться у коридорі 85-90 руб. за долар і немає очікувань, що він сильно відхилиться від нього, заявив глава Сбербанку Герман Греф. За його словами, ситуація до кінця року буде стабільною. Греф також повідомив, що Сбербанк очікує рекордний прибуток у 2023 році як свій, так і банківського сектора РФ загалом.

<https://www.kommersant.ru/doc/6321811>

Турецькі бренди починають переглядати стратегію роботи у РФ

08.11.2023 | Турецькі бренди одягу, що вийшли на російський ринок після виходу частини західних марок, починають переглядати стратегію роботи в РФ. Так, дистриб'ютор «Джамілько» за рік закрити єдині в країні магазини Ipekyol і Twist. Експерти говорять про слабку популярність нових турецьких брендів через низьку маркетингову активність, високу конкуренцію з російськими одяговими мережами та зростання популярності онлайн-покупок, у тому числі з-за кордону.

<https://www.kommersant.ru/doc/6321949>

Банки РФ повертаються до практики виплат купонів з євробондів

08.11.2023 | Російські банки поступово повертаються до практики виплат купонів по субординованих євробондах, які призупинили у 2022–2023 роках. Повернення до виплат може бути пов'язане як із випуском заміщуючих облигацій, так і з виплатою емітентом дивідендів за своїми акціями. Таким чином, фактично знімається нерівність у становищі інвесторів, які володіють євробондами в російській та іноземній інфраструктурах.

<https://www.kommersant.ru/doc/6322017>

Країни G7 домовилися не повертати Росії активи без компенсацій Україні

08.11.2023 | Країни G7 залишать активи Росії замороженими доти, доки влада країни не погодиться виплачувати компенсації Україні за збитки, завдані під час бойових дій. Про це сказано в спільній заяві міністрів закордонних справ країн G7 за підсумками їхньої дводенної зустрічі в Токіо.

<https://www.kommersant.ru/doc/6322464>

Песков: Росія відповідь на конфіскацію її активів Заходом, але навряд чи дзеркально

08.11.2023 | Конфіскація заморожених активів РФ за кордоном спричинить «дуже серйозні» витрати для тих, хто піде на такий захід, стверджує прес-секретар президента РФ Дмитро Песков. Він визнав, що юридичні заходи у відповідь навряд чи будуть дзеркальними.

<https://www.kommersant.ru/doc/6322394>

У Росії за 1,5 роки наклали 93 арешти на активи іноземного бізнесу

08.11.2023 | В умовах санкцій та результату іноземних компаній суди стали частіше звичайного застосовувати проти іноземних відповідачів забезпечувальні заходи, включаючи арешт коштів та майна, акцій та часток. У Росії за 1,5 роки наклали 93 арешти на активи іноземного бізнесу.

<https://www.rbc.ru/economics/08/11/2023/654a2f429a7947e5f7db4495>

<https://www.moscowtimes.ru/2023/11/08/rossiiskie-sudi-nachali-massovo-arestovivat-aktivi-inostrannogo-biznesa-a112544>

У Конгресі США схвалили конфіскацію та передачу Україні активів Росії

08.11.2023 | Комітет із закордонних справ Палати представників Конгресу США схвалив законопроект про передачу Україні заморожених російських активів. Законопроект було внесено до Сенату та Палати представників у червні 2023 року. Автори ініціативи запропонували виділити додаткову допомогу Україні за рахунок «активів, конфіскованих у ЦБ РФ та інших суверенних активів РФ». Також документ передбачає створення міжнародного компенсаційного механізму для передачі заморожених коштів Росії Києву. Крім того, законопроект передбачає заборону на розблокування активів, доки російські війська не покинуть територію України, а Москва не надасть Києву компенсацію за військову агресію.

<https://www.moscowtimes.ru/2023/11/08/v-kongresse-ssha-podderzhali-konfiskatsiyu-i-peredachu-ukraine-aktivov-rossii-a112519>

Путін підписав указ про можливість "обміну" заморожених активів

08.11.2023 | Володимир Путін підписав указ, за яким частину заблокованих іноземних активів у РФ можуть обміняти на заморожені на заході активи росіян. Документ прописує порядок продажу зарубіжних цінних паперів, які належать росіянам, іноземцям, у тому числі з недружніх країн, за рахунок коштів, які фактично заблоковані у цих іноземців на рахунках типу "С" у Росії.

<https://tass.ru/ekonomika/19234463> ; <https://www.kommersant.ru/doc/6322704>

Колишній гендиректор «Мегафону» став найбільшим покупцем активів іноземних компаній, що пішли з Росії

09.11.2023 | Вихід із Росії західних компаній створив хороші можливості отримати ефективний бізнес за невеликою ціною. Деякі міжнародні корпорації позбавлялися активів, стрімко залишаючи країну після початку війни в Україні, іншим згодом довелося давати покупцям великі знижки, оскільки умови продажу постійно посилювалися. У результаті формується нова бізнес-еліта – з підприємців, які досі не входили до найбільших бізнесменів країни.

<https://www.moscowtimes.ru/2023/11/09/bivshii-gendirektor-megafona-stal-krupneishim-pokupatelem-aktivov-ushedshih-iz-rossii-inostrannih-kompanii-a112732>

ВШЕ зафіксувала подвоєння чистого відтоку капіталу за третій квартал

10.11.2023 | Чистий відтік капіталу з Росії у III кварталі 2023 року зріс удвічі порівняно з квітнем – червнем. Про це повідомляють аналітики НДУ ВШЕ. За словами експертів, тенденція пояснюється труднощами із поверненням у країну експортної виручки, а також виплатами іноземцям, які йдуть з російського ринку.

<https://www.kommersant.ru/doc/6323746>

Визначено порядок компенсацій виключеним із офшорів закордонним компаніям

10.11.2023 | Уряд РФ визначив порядок виплат компенсацій іноземним компаніям з недружніх країн, чиї права на володіння часткою економічно значимої організації РФ були припинені рішенням суду. Згідно з ухвалою, іноземний холдинг може звернутися за компенсацією в економічно значиму компанію, з володіння якої він був виключений. Компенсація виплачується у вигляді ринкової вартості акцій, якими володіла зарубіжна фірма економічно значимої організації.

<https://www.kommersant.ru/doc/6335416>

Уряд визначив правила виплати компенсацій іноземним холдингам під час заморожування їх прав у економічно значущих організаціях

13.11.2023 | Великі іноземні холдинги втратять права голосувати на зборах акціонерів, отримувати їх дивіденди, розпоряджатися акціями та частками. Натомість їм запропонують компенсацію вартості активів, хоча гроші можуть бути заморожені на рахунках типу С, або чекати на повернення прав. Для бенефіціарів у РФ це спростить редоміциляцію, по суті, звівши її до примусового викупу активів без серйозних міжнародно-правових ризиків. Критерії віднесення до значних компаній такі: річний обсяг виручки - понад 75 млрд руб., Вартість активів - понад 150 млрд руб., штат співробітників - понад 4 тис. осіб, робота компанії в критичних галузях, а також частка прямої чи непрямой участі російських бенефіціарів (понад 50%).

<https://www.kommersant.ru/doc/6336146>

Іноземців, які прилітають до Москви, почали допитувати і обшукувати на митниці

13.11.2023 | Іноземні громадяни, які прибувають до Москви, піддаються тривалим процедурам допитів і обшуків в аеропорту. Про це [повідомив](#) британський журналіст Джонні Тікл, який до початку військових дій в Україні працював на RT. У своєму твіттері він попередив: «Уникайте аеропорту Домодедово. Прибув до Москви і змушений був чекати чотири години, включаючи 30-хвилинний допит. У вересні я пройшов без питань у Внуково». За його словами, інші громадяни Великобританії та США також повідомляють про подібні проблеми в Домодедово.

<https://www.moscowtimes.ru/2023/11/13/priletayuschih-v-moskvu-inostrantsev-nachali-doprashivat-i-obiskivat-na-tamozhne-a113043>

Російські банки збільшують кредитування у юанях

14.11.2023 | Російські банки почали активно збільшувати видачі кредитів у юанях. Це відбувається зокрема на тлі зростання карбованцевих ставок, з якими учасникам зовнішньоекономічної діяльності стає вже некомфортно працювати. Проте кредитування у китайській валюті стримується недостатнім обсягом фондування банків. Зростання ставок залучення, зокрема й у Китаї, загрожує маржі кредитних організацій.

<https://www.kommersant.ru/doc/6336962>

Ухвалення переліку юрисдикцій, які не надсилають РФ країнові звіти, дозволить вимагати їх у російських компаній

14.11.2023 | ФНС склала перелік з 22 країн і територій, які не виконують зобов'язань щодо автоматичного обміну звітами — фінансової, податкової та іншої інформації про діяльність міжнародних холдингів, які мають дочірні компанії в РФ. До переліку потрапили, зокрема, Німеччина, Франція, Кіпр та Нідерланди. З появою чорного списку податківці під загрозою штрафів, що підвищуються зараз, зможуть вимагати країнові звіти безпосередньо у російських «дочок» міжнародних компаній.

<https://www.kommersant.ru/doc/6336961>

За рішенням російських судів за кордоном заарештували активи на \$400 млн.

16.11.2023 | Фінансові активи у розмірі \$400 млн та 47 об'єктів нерухомого майна заарештовані за кордоном за рішенням російських судів. Про це повідомили у прес-службі Генпрокуратури Росії за підсумками п'ятої зустрічі керівників прокурорських служб держав – членів БРІКС. "На підставі рішень російських судів компетентними органами іноземних держав накладено арешти на 47 об'єктів нерухомого майна обвинувачених, а також їхні фінансові активи у розмірі \$400 млн", - сказали у прес-службі.

<https://tass.ru/ekonomika/19304673>

Країни СНД на вимогу Євросоюзу запровадили спецконтроль за брокерськими рахунками росіян

17.11.2023 | Відкриття рахунків в іноземних банках та брокерах та інвестиції через них у західні активи не обіцяє росіянам спокійного життя. Закордонні банки та брокери – як мінімум у країнах СНД – позначають «російські гроші» та сегрегують їх, враховуючи окремо від інших, розповів голова правління Центрального депозитарію цінних паперів Казахстану Аділь Мухамеджанов. Це робиться на вимогу Euroclear і Clearstream, найбільших депозитаріїв, які ведуть облік та проводять розрахунки з цінних паперів. Вони не працюють безпосередньо з інвесторами, а відкривають рахунки великим гравцям – банкам, брокерам, центральним депозитаріям. Щоб випадково не порушити санкції, вони хочуть відокремити рахунки росіян та білорусів від решти.

<https://accentnews.ge/ru/article/101102-strany-sng-po-trebovaniyu-evrosoiuzavveli-spetskontr>

ФОКУС ТИЖНЯ: Японський бізнес на Далекому Сході Росії поза увагою західних санкцій

У сучасному кліматі глобалізації та інтеграції особлива увага російського уряду приділяється регіональній політиці. Російський Далекий Схід є важливою ланкою в інтеграції Росії в Азіатсько-Тихоокеанський регіон. Протягом останніх кількох років російський уряд приділяв значну увагу економічному розвитку Далекого Сходу Росії, зокрема, одним з ключових регіональних економічних партнерів Росії є Японія.

Російський Далекий Схід завжди був цікавим для багатьох японських компаній, причому останні все більше розглядали Росію як важливу частину світового ринку. Розширення співробітництва в економічній сфері має сприяти вирішенню багатьох проблем, зокрема, давній територіальній суперечці щодо Курильських островів.

Далекий Схід Росії, який є найближчою до Японії частиною Росії, складається з кількох регіонів, в тому числі Республіка Саха (Якутія), Хабаровський край, Камчатський край. Під землею цих величезних регіонів лежать значні мінеральні ресурси, такі як золото і срібло та енергетичні ресурси, такі як нафта і природний газ. При цьому, прибережна частина Далекого Сходу Росії багата на морські ресурси, тобто, все це вказує на «сплячий потенціал» цього регіону (який, тим не менше поступово зникає останніми роками).

Враховуючи це, Японія має у Далекосхідному федеральному окрузі Росії відразу три генеральних консульства, зокрема, у Владивостоці, Хабаровську та Південно-Сахалінську. У Владивостоці створено Центр торгівлі Тотторі, а у Південно-Сахалінську працюють представництва Хоккайдо та мерії Вакканай. На рівні регіональних адміністрацій обох сторін діє Постійна змішана комісія «Далекий Схід – Хоккайдо» та на рівні ділових економічних зв'язків проводяться російсько-японські інвестиційні форуми присвячені російсько-японському співробітництву на Далекому Сході.

Масштабне освоєння російських ресурсів за участю японських компаній має стратегічне значення для Японії, оскільки, російський Далекий Схід географічно близький до цієї країни та забезпечує її енергетичну безпеку, тому, в Японії приділяється досить пильна увага вищезазначеним регіонам Росії.

Кілька малих і середніх підприємств Японії вирішили використовувати систему спеціальних економічних зон російського Далекого Сходу для прямих інвестицій, зокрема, у сільське господарство, туризм, охорону здоров'я тощо. Так, серед найбільших інвесторів в економіку російського Далекого Сходу на сьогоднішній день є Японія, друга після Китаю за низкою показників.

Але, на цей час розвиткові російсько-японських економічних відносин перешкоджає кризова ситуація в Росії. Більшість японських компаній, які працювали в Росії до її вторгнення в Україну ігнорують заклики вийти з російського ринку, оскільки фірми віддають перевагу прибуткам, а не кровопролиттям у «надто віддаленій» для них Україні.

Згідно з опитуванням Японської організації зовнішньої торгівлі, після початку російсько-української війни у 2022 році 55,9% японських компаній одразу відчували на собі негативний ефект західних санкцій⁶.

Західні санкції додали ще більше невизначеності несприятливому діловому клімату в Росії, і вони дедалі більше ставали стримуючим фактором японсько-російського економічного співробітництва. Центральна роль фінансової системи США та домінування торгівлі, деномінованої в доларах, обмежують ділові можливості японських компаній в Росії і пригнічують масштаби економічного співробітництва. Незважаючи на повну політичну відданість Токіо Вашингтону, Японський Уряд не зміг значно вплинути на японський приватний діловий сектор щодо його співробітництва з Росією. Зокрема, поступово японські та російські компанії адаптувалися до західних санкцій проти Росії, зокрема, фінансових обмежень, розробляючи механізми поступливості.

Довідково: в серпні 2022 року одна з найбільших японських компаній [JERA](#) підписала угоду про постачання газу з новим російським оператором нафтогазового проекту «Сахалін-2» на Далекому Сході Росії. При цьому, японська компанія [Toho Gas](#), третя за величиною компанія у постачанні газу в Японії, продовжила контракт на закупівлю скрапленого газу за цим же проектом. Також, відповідно до огляду *Observatory of Economic Complexity (OEC)*⁷ в

⁶ <https://www.isdp.eu/publication/sanctions-in-japan-russia-economic-relations-impact-and-adaption/>

⁷ <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/jpn/partner/rus>

2022 році основними експортними японськими товарами в Росії були автомобілі і пов'язані з цим комплектуючі та, з іншого боку, в російському експорті преважують енергоносії та дорогоцінні метали.

Японія у липні 2023 року наростила експорт легкових автомобілів до Росії на 84,9% порівняно з аналогічним періодом минулого року. Водночас, у липні поточного року Японія наростила експорт до Росії автобусів на 60,2% та вантажівок на 44,4%. Також, Японія у липні 2023 року збільшила обсяг експорту медичних виробів до Росії на 1'123,2% (!) порівняно з аналогічним періодом минулого року. У червні 2023 року цей показник також зростав, збільшившись на 308,5%, порівняно з тим же місяцем 2022 року⁸.

Японський імпорт водних біоресурсів з Росії в 2022 році досяг рекордного показника в 155 млрд. ієн (1,15 млрд. доларів США). Це найвищі обсяги японського імпорту риби та морепродуктів з Росії починаючи з 1992 року. Однією з причин є переорієнтація експортерів Росії із західних ринків. Загалом, на частку японського імпорту з Росії припадає близько 40% всіх риби і морепродуктів. За обсягом поставок до Японії Росія в 2022 році вийшла на третє місце (ступившись Чилі та США). Найбільше з Росії було ввезено снігового краба – на 32,6 млрд. ієн (241 млн. доларів США), а вартісні обсяги імпорту російського сурімі збільшилися приблизно в сім разів до попереднього року – до 7,4 млрд. ієн (54,7 млн. доларів США). При цьому, зростали також обсяги постачання морських іжаків та лососевих⁹.

Довідково: експорт продукції агропромислового комплексу з Приморського краю до Японії в січні-травні 2023 року збільшився в 1,2 рази і становив 696 млн. доларів США. Основний обсяг припадає на рибу, морепродукти та сою. У тому числі експорт риби та морепродуктів досяг 565 млн. доларів США, сої – 85,3 млн. доларів США, соєвої олії – 23 млн. доларів США, кукурудзи – 12,4 млн. доларів США, м'яса та молока – 4,6 млн. доларів США¹⁰.

Особливо варто зазначити, що з початком російсько-української війни Росія порушила енергетичний ландшафт у світі. При цьому, основна частина японських інвестицій в далекосхідний регіон Росії спрямована в нафтогазовий і газовий сектори (проекти «Сахалін-1» і «Сахалін-2») і Японія має намір продовжувати утримувати концесії в цих проектах, оскільки вони є стабільними джерелами довгострокової та недорогої енергії та важливими для життя японських громадян і ділової активності країни. Зазначені проекти були розроблені для диверсифікації джерел енергії в Японії – японці ніколи не забудуть нафтовий шок 1970-х років і загрозу енергетичній безпеці країни. Японські офіційні особи розглядають продовження використання ресурсів Сахаліну як імператив енергетичної безпеки Японії. При цьому, в Японії є певні побоювання, що Росія може покарати Японію, припинивши постачання енергетичних ресурсів, оскільки Японія приєдналася до західних країн у введенні економічних санкцій проти Росії і мала б дотримуватись їх не лише декларативно.

Разом з цим, для Японії Далекий Схід Росії – це найближча Росія. Більше того, Владивосток – це найближче до азійських країн “європейське” місто та мова йде не просто про співпрацю Японії з Росією, а про формування експортних енергетичних і промислових баз на Далекому Сході. Як приклад, Владивосток – це символ економічної співпраці між Японією та Росією, зокрема, Японія на сьогодні посідає четверте місце в світі серед провідних покупців морепродуктів із Росії. Недарма, ще в 2021 році путін наголосив, що «випереджальний розвиток далекосхідних регіонів Росії – наш абсолютний пріоритет на все XXI століття» – значимість Далекого Сходу в контексті пошуку нових ринків та інвестицій на Сході зростає¹¹.

Однак, на цей час російсько-японські економічні відносини у стані паузи. Замороження російсько-японського ділового співробітництва на Далекому Сході не зможе торпедувати економіку цього регіону, оскільки, проекти з японськими інвестиціями, що вже діють та які ще планувалися, можуть замінити Китай, Південна Корея або Індія. Йдеться насамперед про лісову галузь, сільське господарство та автомобілебудування. У свою чергу Японія може недорахуватися російського лісу, зерна та вугілля. Після того, як Японія під тиском США позбавила Росію статусу країни, на яку поширюється режим найбільшого сприяння в торгівлі, під питанням опинилися постачання на острови морепродуктів, насамперед краба та лосося.

Довідково: кількість автомобілів у продажу на Далекому Сході Росії скоротилося вдвічі після запровадженої Японією заборони на постачання в Росію машин з пробігом, Японія заборонила експортувати до Росії автомобілі з двигуном понад 1,9 л, а також усі гібриди та електромобілі. Нові машини японські виробники припинили

⁸ <https://tass.ru/ekonomika/18526041>

⁹ <https://fishnews.ru/news/47197>

¹⁰ <https://portnews.ru/news/348750/>

¹¹ <https://tass.ru/ekonomika/12293433>

постачати ще навесні 2022 року. На японські автомобілі з потужними двигунами припадало 20% всіх іномарок, що надходять до Росії, з пробігом, а на гібриди – ще 30%¹².

В 2022 році в Токіо констатували, що Світ зіткнувся з найважчою та найскладнішою ситуацією у сфері безпеки з моменту закінчення Другої світової війни. В цьому контексті необхідно зазначити, нещодавно Прем'єр-Міністр Японії Фуміо Кісіда, виступаючи онлайн на 3-му саміті Міжнародної Кримської платформи в Києві, заявив, що Японія надасть різноманітну допомогу Україні у розмірі до 7 млрд. доларів США залежно від потреб. Окрім того, Японія скористається своїм досвідом і знаннями в галузі повоєнного відновлення і відновлення після природних катастроф для забезпечення допомоги, зазначив він. Кісіда вкотре повторив, що Японія послідовно підтримує суверенітет і територіальну цілісність України, включно з Кримом, а також продовжить тісно співпрацювати з міжнародним співтовариством, зокрема з країнами G7, і приєднуватиметься до санкцій проти Росії, забезпечуючи постійну підтримку Україні. Як наголосив Кісіда, "Японія на боці народу України для того, щоб забезпечити мир і заново повернути його на прекрасну українську землю"¹³.

Враховуючи це, Японія справді може і повинна стати важливою частиною антиросійської коаліції на Далекому Сході.

¹² <https://www.moscowtimes.ru/2023/10/19/yaponskoe-embargo-ostavilo-dalnii-vostok-pochti-bez-mashin-a110489>

¹³ <https://interfax.com.ua/news/economic/930582.html>

Що нового відбулось минулого місяця – ключові новини з щоденного моніторингу KSE (оновлення двічі на місяць)¹⁴

31.10.2023

***Red Metal** (Швейцарія, Енергетика, нафта і газ) Статус за KSE - *виходять*

***Squarepoint** (США, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *залишаються*

***Trafigura** (Сингапур, Метали та видобувна промисловість) Статус за KSE - *залишаються*

***Open Mineral Ltd** (Об'єднані Арабські Емірати, Метали та видобувна промисловість) Статус за KSE - *залишаються*

***London Metal Exchange** (Велика Британія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *вичікують*

***Citi (Citigroup)** (США, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *вичікують*

Торговці та банки укладають угоди з російськими металами, коли табу втрачає свою актуальність.

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-10-29/traders-and-banks-strike-deals-in-russian-metals-as-taboo-fades?srnd=financials>

***HSBC** (Велика Британія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *виходять*

Британський фінансовий конгломерат HSBC очікує, що угода щодо продажу свого російського бізнесу буде закрита у першій половині 2024 року.

<https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/30/706042/>

***Paldo Food Co** (Південна Корея, Їжа та напої) Статус за KSE - *залишаються*

***HYSG Pte** (Сингапур, Їжа та напої) Статус за KSE - *залишаються*

Великий виробник миттєвих локшинів під брендом "Dosirak" з Південної Кореї розглядає можливість вертикальної інтеграції свого бізнесу в Росії.

<https://www.kommersant.ru/doc/6310976>

01.11.2023

***SH Brothers** (США, Оборонна) Статус за KSE - *залишаються*

***SN Electronics** (США, Оборонна) Статус за KSE - *залишаються*

В Сполучених Штатах виявлений російський канал для контрабанди компонентів в Росію для виробництва зброї.

<https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/1/706110/>

***WalletConnect** (США, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *виходять*

WalletConnect обмежує використання в Росії.

<https://cryptonews.net/ru/news/security/27769328/>

***Softline International** (Велика Британія, IT) Статус за KSE - *залишаються*

Найбільші компанії з кібербезпеки в Росії

https://www.tadviser.ru/index.php/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F:%D0%9A%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%BD%D0%B5%D0%B9%D1%88%D0%B8%D0%B5_%D0%98%D0%91-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B8_%D0%B2_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8

***Binance** (Китай, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *виходять*

Binance припиняє свою партнерську співпрацю з провайдером платежів в рублях.

<https://frankmedia.ru/144506>

***Forbes Media LLC** (США, Медіа) Статус за KSE - *залишаються*

Продаж Forbes Global: угода відкладена, і Мусаєв відкликав свою заяву про купівлю.

<https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/1/706108/>

***Bayer** (Німеччина, Хімічна промисловість) Статус за KSE - *вичікують*

Bayer залишив у себе права на сорафеніб в Росії

<https://www.kommersant.ru/doc/6311667>

***Valeo** (Франція, Автомобілебудування) Статус за KSE - *виходять*

Французький виробник автомобільних запчастин Valeo повідомив у вівторок, що уклав угоду про продаж активів виробництва теплових систем в Росії компанії NPK Avtopribor за не вказану суму.

<https://www.reuters.com/markets/deals/valeo-announces-sale-russian-thermal-systems-business-npk-avtopribor-2023-10-31/>

***Carlsberg Group** (Данія, Алкоголь та тютюн) Статус за KSE - *вийшли*

Carlsberg стверджує, що Москва краде його російський бізнес.

<https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/10/31/7426579/>

<https://www.theguardian.com/world/2023/oct/31/russia-capital-controls-rouble-vladimir-putin>

<https://www.reuters.com/business/retail-consumer/carlsberg-ceo-russia-has-stolen-our-business-2023-10-31/>

***Euroclear** (Бельгія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *вичікують*

VEB пояснив свій позов проти Euroclear на суму практично \$300 мільйонів компенсації.

<https://www.rbc.ru/rbcfreenews/65400e999a79476e8082b68b>

***Pictet** (Швейцарія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *виходять*

Швейцарський банк Vanque Pictet & Cie припинить приймати перекази в російських рублях з 1 листопада 2023 року.

<https://frankmedia.ru/144381>

¹⁴ На сайті проекту <https://leave-russia.org/> є розділ "Новини компаній", слідкуйте за щоденними оновленнями прямо на сайті

02.11.2023

***Adidas** (Німеччина, Споживчі товари та одяг) Статус за KSE - *вичікують*

Оновлені магазини Adidas можуть відкритися в Росії навесні 2024 року під новою назвою. Права на суборенду торгових приміщень були придбані структурою, яка належить Якову Панченку, власнику "Stockmann" і Lamoda.

<https://tass.ru/ekonomika/19178871>

***Nestle** (Швейцарія, Товари широкого вжитку та одяг) Статус за KSE - *залишаються*

Міжнародні спонсори війни: 80 років після Другої світової війни Nestle знову "годує" агресора.

<https://nazk.gov.ua/uk/novyny/mizhnarodni-sponsory-vijny-cherez-80-rokiv-pislya-drugoyi-svitovoyi-vijny-nestle-znovu-goduye-agresora/>

***Technip Energies** (Франція, Інженерія) Статус за KSE - *вийшли*

Technip Energies відповідає очікуванням за результатами третього кварталу, незважаючи на вихід з російського ринку.

<https://www.reuters.com/business/energy/technip-energies-meets-q3-result-expectations-despite-russian-exit-2023-11-02/>

<https://www.ft.com/content/c7dd8c3d-736d-4731-9fda-e9a81f3e5856>

03.11.2023

***Panasonic** (Японія, Електроніка) Статус за KSE - *виходять*

***Duracell** (США, Споживчі товари та одяг) Статус за KSE - *вичікують*

***VARTA** (Німеччина, Електроніка) Статус за KSE - *вийшли*

***ISUZU** (Японія, Автомобілебудування) Статус за KSE - *вийшли*

***Canon** (Японія, Електроніка) Статус за KSE - *виходять*

***Fujifilm** (Японія, Електроніка) Статус за KSE - *виходять*

***Sony** (Японія, Електроніка) Статус за KSE - *виходять*

Був затверджений новий список товарів, для яких дозволяється паралельний імпорт.

<https://www.garant.ru/news/1655585/>

***Japan Tobacco International** (Швейцарія, Алкоголь та тютюн) Статус за KSE - *залишаються*

Директор з корпоративних справ і комунікацій у Japan Tobacco International (JTI), Сергій Глушков, повідомив журналістів, що компанія вирішила зберегти свою бізнес-діяльність в Росії.

<https://www.kommersant.ru/doc/6320655>

***Linde** (Німеччина, Хімічна промисловість) Статус за KSE - *вичікують*

Російський суд видає рішення про конфіскацію контейнерів з рідким гелієм компанії Linde.

<https://www.reuters.com/business/energy/russian-court-orders-seizure-lindes-liquid-helium-containers-2023-11-03/>

***Raiffeisen** (Австрія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *залишаються*

Австрійський Райффайзен Банк Інтернешнл (RBI) повідомляє, що російське відокремлення ймовірно не відбудеться цього року.

<https://www.reuters.com/markets/europe/austrias-rbi-has-little-influence-over-timing-russia-exit-ceo-says-2023-11-03/>

***Europol Gaz** (Польща, Енергетика, нафта та газ) Статус за KSE - *вичікують*

Під загрозою штрафу у розмірі 1,5 мільярда доларів арбітраж заборонив польській компанії Europol Gaz подавати позов проти Gazprom Export.

<https://www.kommersant.ru/doc/6319751>

***DTEK** (Україна, Енергетика, нафта та газ) Статус за KSE - *вийшли*

DTEK виграв судовий процес в Гаазі, Росія, стосовно конфіскованих кримських активів на суму 267 мільйонів доларів.

<https://forbes.ua/news/dtek-vigrala-u-rosii-sud-v-gaazi-shchodo-zakhopenikh-rf-krimskikh-aktiviv-na-267-mln-02112023-17030>

04.11.2023

***Konti** (Україна, Їжа та напої) Статус за KSE - *виходять*

Російський суд конфіскував кондитерську компанію Conti-Rus, стверджуючи, що, здається, вона належала "родичу Ріната Ахметова та його партнерам"

<https://biz.nv.ua/ukr/markets/rosiyskiy-sud-viznav-ahmetova-ekstremistom-50365469.html>

***DEPA Emporias** (Греція, Енергетика, нафта та газ) Статус за KSE - *залишаються*

Грецька державна газова компанія DEPA Emporias обговорює ціни та умови поставки російського природного газу на 2024 рік з Gazprom, згідно з інформацією від міністра навколишнього середовища та енергетики, Феодора Скілакакіса.

<https://www.ot.gr/2023/11/02/energeia/fysiko-aerio/skylakakis-i-depa-einai-se-diapragmateysi-me-ti-gazprom-gia-to-rosiko-aerio/>

***Mitsui & Co.** (Японія, Конгломерат) Статус за KSE - *залишаються*

***JapanArctic LNG B.V.** (Нідерланди, Енергетика, нафта та газ) Статус за KSE - *залишаються*

Японська торговельна компанія Mitsui & Co (Mitsui) оголосила, що вона збирається інвестувати в експлуатаційну компанію проекту Arctic LNG 2 в Росії.

<https://www.gasworld.com/story/japan-based-mitsui-invests-in-large-scale-russian-arctic-lng-2-project/2129914.article/>

***Softline International** (Велика Британія IT) Статус за KSE - *залишаються*

***EBRD** (Велика Британія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *виходять*

Підкомітет уряду не схвалив угоду про придбання частки в Мосбіржі групою компаній Softline від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР).

<https://www.tinkoff.ru/invest/social/profile/Smichael17/e91ce4e6-1ca9-419a-a773-4faa6ea04bf7/>

05.11.2023

***ARX Financial Engineering** (Об'єднані Арабські Емірати, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *залишаються*

***Tadawul Financial Services** (Оман, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *залишаються*

Компанію було піддано санкціям Сполучених Штатів за її взаємодію з особами з Росії.

<https://sanctions.nazk.gov.ua/en/sanction-company/11107/>

06.11.2023

***Steel Authority of India Limited (SAIL)** (Індія, Metали та видобувна промисловість) Статус за KSE - *залишаються*

SAIL (Steel Authority of India Limited) виражає бажання збільшити закупівлю коксового вугілля у Росії.

<https://www.reuters.com/markets/commodities/indias-sail-wants-increase-coking-coal-purchases-russia-2023-11-06/>

***Future Technology Devices International (FTDI)** (Велика Британія, Технології) Статус за KSE - *залишаються*

Як британська компанія продала технологію для танків Росії після вторгнення.

<https://www.thetimes.co.uk/article/d579d0b2-7996-11ee-b861-bff63f5f7486?shareToken=7118e938e3987836d825ca95d0bf90e0>

***Total Energies** (Франція, Енергетика, нафта і газ) Статус за KSE - *вийшли*

TotalEnergies повідомляє, що проводить оцінку впливу санкцій США на проект Arctic LNG 2.

<https://www.reuters.com/business/energy/totalenergies-says-assessing-impact-us-sanctions-arctic-lng-2-2023-11-03/>

07.11.2023

***Blaser Jagdwaffen GmbH** (Німеччина, Оборона) Статус за KSE - *залишаються*

***Glock** (Астрія, Оборона) Статус за KSE - *залишаються*

Німецька зброя для Росії

<https://correctiv.org/top-stories/2023/11/07/deutsche-waffen-fuer-russland/>

***BWT** (Австрія, Промислове обладнання) Статус за KSE - *залишаються*

***Aquaphor International** (Естонія, Фармацевтика, Охорона здоров'я) Статус за KSE - *залишаються*

Безпека чистої води: українські компанії Ecosoft та "Aquafor" утримуються від коментарів щодо своїх зв'язків з Росією.

<https://apostrophe.ua/ua/article/society/2023-11-07/na-chistuyu-vodu-ukrainskie-kompanii-ecosoft-i-akvafor-zamalchivayut-svoi-svyazi-s-rossiyu/54942>

***DHL** (Німеччина, Логістика і транспорт) Статус за KSE - *залишаються*

1 листопада логістичний оператор DHL збільшив вартість доставки, додаткові послуги та збори, а також митні послуги в Росії в середньому на 35%.

<https://www.kommersant.ru/doc/6321492>

***Mondi Group** (Велика Британія, Товари широкого вжитку) Статус за KSE - *вийшли*

Британська компанія Mondi виключена зі списку спонсорів війни: вона остаточно вийшла з Російської Федерації.

<https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/7/706331/>

***International Olympic Committee (IOC)** (Швейцарія, Спорт) Статус за KSE - *вичікують*

Російський олімпійський комітет подає апеляцію проти свого відсторонення Міжнародним олімпійським комітетом (МОК).

<https://www.rferl.org/a/russia-olympic-suspension-appeal-cas-ukraine/32673059.html>

***Siemens Energy AG (Independent)** (Німеччина, Енергетика, нафта та газ) Статус за KSE - *вичікують*

Голова правління Siemens Energy у Німеччині захищає бізнес з Росатомом

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-10-28/germany-s-siemens-energy-chairman-defends-business-with-rosatom>

***Sanofi** (Франція, Фармацевтика та охорона здоров'я) Статус за KSE - *залишаються*

Французький фармацевтичний виробник Sanofi не може повністю виконати свої зобов'язання за спеціальним інвестиційним контрактом.

<https://www.kommersant.ru/doc/6321239>

08.11.2023

***Alpha Consulting** (Сейшели, Консалтинг та право) Статус за KSE - *залишаються*

Злочинці та порушники санкцій використовують лазійку в законодавстві Великої Британії щодо конфіденційності.

<https://www.bbc.com/news/uk-67276289>

***SH Brothers** (США, Електроніка) Статус за KSE - *залишаються*

***SN Electronics** (США, Електроніка) Статус за KSE - *залишаються*

***Suntronic F.Z.E.** (Об'єднані Арабські Емірати, Електроніка) Статус за KSE - *залишаються*

Міністерство торгівлі США ввело обмеження експорту для семи осіб та трьох юридичних осіб.

<https://www.bis.doc.gov/index.php/documents/about-bis/newsroom/press-releases/3382-2023-11-07-bis-press-release-sh-brothers-tdo/file>

<https://www.kommersant.ru/doc/6322150>

***Liberty bank** (Грузія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *виходять*

"Металоінвест" подав позов проти Національного банку Грузії через заморожування активів.

<https://www.rbc.ru/politics/08/11/2023/654afe1b9a7947ed5dfefb3d>

***Xsolla** (США, Ігри) Статус за KSE - *вичікують*

Михайло Федоров закликав IT-гігантів не співпрацювати з Xsolla. Вони залишаються в Російській Федерації.

<https://ain.ua/2023/10/27/myhajlo-fedorov-zaklykav-ne-praczuvaty-z-xsolla/>

09.11.2023

***Kominvex** (Сербія, Електроніка) Статус за KSE - *залишаються*

Дослідження: Сербські компанії постачають санкціоновані технології двоїстого використання до Росії.

<https://www.rferl.org/a/serbia-russia-sanctions-dual-use-technology/32676159.html>

***Lukoil Neftohim Burgas** (Болгарія, Енергетика, нафта та газ) Статус за KSE - *залишаються*

"Нефтохім Бургас" - найбільший нафтопереробний завод в Болгарії, зловживаючи наданою цій країні винятковою можливістю щодо закупівлі російської нафти, допомагає Росії реалізовувати нафту на світових ринках.

https://energyandcleanair.org/russian-oil-on-eu-soil-bulgarian-refinery-skirts-sanctions-and-buys-russian-crude/?fbclid=IwAR3cNklUaTYAc mR158o_khaQnMkKgZ7zbd-PUUFBcCW79SM_oy6QHL91Qkw

***Airbnb** (США, Онлайн сервіси) Статус за KSE - *виходять*

Російський суд оштрафував американську компанію Airbnb на 6 мільйонів рублів (65 400 доларів) за повторне невиконання вимог щодо локалізації даних відповідно до російського законодавства.

<https://finance.yahoo.com/news/russian-court-fines-airbnb-refusing-090849473.html>

***Paloma Precious DMCC** (Об'єднані Арабські Емірати, Метали та видобувна промисловість) Статус за KSE - *залишаються*

Британія ввела санкції проти російського сектору з видобутку золота.

<https://www.epravda.com.ua/rus/news/2023/11/8/706384/>

***Carlsberg Group** (Данія, Алкоголь і тютюн) Статус за KSE - *вийшли*

Carlsberg загрожує Росії міжнародним судовим позовом у зв'язку з ситуацією, що стосується "Балтики".

<https://www.interfax.ru/russia/929541>

10.11.2023

***Bolero & Company** (Грузія, Їжа та напої) Статус за KSE - *залишаються*

Національне агентство з запобігання корупції (НАСР) додало Bolero, провідну групу виноробних компаній Грузії, до списку міжнародних спонсорів війни.

<https://nazk.gov.ua/en/news/georgian-companies-cooperating-with-sanctioned-russians-bolero-group-added-to-the-list-of-international-sponsors-of-war/>

<https://sanctions.nazk.gov.ua/en/boycott/1025/>

***HP (Hewlett-Packard)** (США, Електроніка) Статус за KSE - *виходять*

Російська дочірня компанія американської HP Inc. — ТОВ "HP Inc." — ініціювала процес ліквідації, згідно з даними від Fedresurs.

https://www.rbc.ru/technology_and_media/10/11/2023/654cd2f09a7947b4129b30e4

***YouTube** (США, Онлайн Сервіси) Статус за KSE - *вичікують*

YouTube може заблокувати російську музику.

<https://www.unian.ua/life/music/v-youtube-mozhut-zablokuvati-rosiysku-muziku-12451281.html>

***McDonald's** (США, Громадське харчування) Статус за KSE - *вийшли*

***Ball Corporation** (США, Аерокосмічна промисловість) Статус за KSE - *вийшли*

***Henkel** (Німеччина, Хімічна промисловість) Статус за KSE - *вийшли*

"Нова еліта Росії виходить на передній план, щоб заповнити порожнечу після виходу мультинаціональних компаній."

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-11-09/russia-after-mcdonalds-henkel-and-others-flee-new-local-elite-fills-void>

***Carlsberg Group** (Данія, Алкоголь та тютюн) Статус за KSE - *вийшли*

Клан Ковальчуків націлено на "Балтику".

<https://www.moscowtimes.ru/2023/11/10/klan-kovalchukov-polozhil-glaz-na-baltiku-a112854>

***Binance** (Китай, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *виходять*

Binance припинить підтримку внесків у рублях у зв'язку з виходом Росії.

<https://www.themoscowtimes.com/2023/11/10/binance-to-end-support-for-ruble-deposits-amid-russia-exit-a83069>

***Tchibo** (Німеччина, Товари широкого вжитку) Статус за KSE - *вийшли*

Колишній підрозділ німецької компанії Tchibo GmbH, "Chibo СНГ", який в 2022 році став самостійним під керівництвом місцевого менеджменту, змінює свою назву та бренд-покрив до Tibio.

<https://www.kommersant.ru/doc/6323414>

11.11.2023

***Armenian Shipping Company** (Арменія, Логістика і транспорт) Статус за KSE - *залишаються*

Вірменія активно використовує морський маршрут між портами Батумі (Грузія) та Новоросійськ (Росія) для повторного експорту санкційних товарів до Росії.

<https://informator.ua/ru/armyanskaya-kompaniya-zavozit-v-rossiyu-tovary-pod-sankciyami-po-marshrutu-batumi-novorossiysk>

***VR Group** (Фінляндія, Логістика і транспорт) Статус за KSE - *виходять*

VR завершує популярні продажі морозива через зв'язки з російським ринком.

<https://yle.fi/a/74-20059747>

***Coinbase** (США, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *вичікують*

Coinbase визнано винним у порушенні адміністративного правопорушення та оштрафовано на 1 мільйон рублів в Росії за невідповідність.

<https://www.fxstreet.com/cryptocurrencies/news/coinbase-found-guilty-of-administrative-offense-fined-1-million-ruble-in-russia-for-incompliance-202311120507>

13.11.2023

***Rockwool** (Данія, Будівництво та архітектура) Статус за KSE - *залишаються*

Агентство з протидії корупції в Україні в понеділок визнало данського гіганта у сфері ізоляції Rockwool "міжнародним спонсором війни" через продовження постачання його будівельних матеріалів через посередників до різних російських державних установ, включаючи Міністерство оборони.

<https://sanctions.nazk.gov.ua/en/boycott/1024/>

<https://b4ukraine.org/whats-new/rockwool-sponsor-of-war>

***British American Tobacco** (Велика Британія, Алкоголь, Тютюн) Статус за KSE - *вийшли*

Російська дочірня компанія British American Tobacco (BAT), яка виробляє такі бренди, як Kent, Rothmans, Dunhill та інші, і займає третє місце серед постачальників сигарет в Росії, була передана компанії зі штаб-квартирою в Абу-Дабі.

<https://www.kommersant.ru/doc/6336090?query=British%20American%20Tobacco>

***Sony** (Японія, Електроніка) Статус за KSE - *виходять*

***Sony PlayStation** (Японія, Ігри) Статус за KSE - *виходять*

Sony вирішила не відкривати ігровий магазин PS Store в Казахстані через проблеми з доступністю для російських користувачів.

<https://www.moscowtimes.ru/2023/11/13/sony-otkazalas-otkrivat-magazin-igr-ps-store-v-kazahstane-iz-za-dostupa-rossiyan-a112962>

14.11.2023

***Motor Oil Hellas** (Греція, Енергетика, нафта і газ) Статус за KSE - *залишаються*

Заборонена російська нафта потрапляє в ланцюг постачання Пентагону.

<https://www.washingtonpost.com/business/2023/11/14/russian-oil-sanctions-us-greece-turkey/>

***VEON** (Нідерланди, Телеком) Статус за KSE - *вийшли*

VEON вітає колишнього держсекретаря США Майка Помпео в Раді директорів Kyivstar.

<https://www.veon.com/newsroom/press-releases/veon-welcomes-former-us-secretary-of-state-mike-pompeo-to-kyivstar-board-of-directors>

***Google** (США, Онлайн сервіси) Статус за KSE - *вийшли*

Google отримав штраф у розмірі 164 000 доларів за невиконання вимог щодо зберігання даних користувачів в межах Росії.

<https://www.reuters.com/technology/cybersecurity/google-fined-164000-failing-store-user-data-inside-russia-2023-11-14/>

***SITA** (Швейцарія, Авіаційна промисловість) Статус за KSE - *виходять*

Російські авіакомпанії та аеропорти відключаються від міжнародної доменної зони .aero. Це рішення було прийняте швейцарським провайдером послуг для цивільної авіації, SITA, який керує зазначеною доменною зоною.

<https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/14/706570/>

***Euroclear** (Бельгія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *вичікують*

Від ізраїльських банків висувається вимога відокремлювати активи клієнтів із російськими паспортами.

<https://www.moscowtimes.ru/2023/11/13/23-a113057>

***Paloma Precious DMCC** (Об'єднані Арабські Емірати, Метали та видобувна промисловість) Статус за KSE - *залишаються*

Rockfire відмовляється від плану купівлі Emirates Gold через санкції Великої Британії.

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-11-13/rockfire-pulls-out-of-plan-to-buy-emirates-gold-on-uk-sanctions>

15.11.2023

***PwC** (Великобританія, Консалтинг, Право) Статус за KSE - *вийшли*

PwC Cyprus перемістило £1 млрд для російського тикуну в день, коли йому були застосовані санкції.

<https://www.theguardian.com/business/2023/nov/14/pwc-cyprus-russian-tycoons-ukraine-invasion-sanctions>

***London Stock Exchange Group** (Велика Британія, Фінанси та платежі) Статус за KSE - *виходять*

ITI Funds виводить з лістингу Російські ETF з Лондонської фондової біржі.

<https://www.etfstream.com/articles/iti-funds-delists-russia-etfs-from-london-stock-exchange>

16.11.2023

***Skycore Technologies Inc.** (Канада, Оборонна) Статус за KSE - *залишаються*

Російський університет технологій MIREA придбав від канадської компанії Skycore Technologies Inc. радарний детектор SkyEye для виявлення безпілотників на суму 4,5 мільйона рублів.

<https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/15/706617/>

***Mitsubishi Corporation** (Японія, Конгломерат) Статус за KSE - *вичікують*

Покупцем лізингового підрозділу Mitsubishi стала компанія ExproCapital, фонд, власником якого є Кім та його партнери (TOB "ExproCapital").

<https://www.interfax.ru/business/930450>

***DTEK** (Україна, Енергетика, нафта і газ) Статус за KSE - *вийшли*

DTEK спростовує невірну інформацію: компанія давно відчужила всі активи в Росії.

<https://www.unian.ua/economics/energetics/dtek-sprostovuye-nedostovirnu-informaciyu-kompaniya-davno-pozbulasya-vsih-aktiviv-v-rosiji-12457221.html>

***Carlsberg Group** (Данія, Алкоголь і тютюн) Статус за KSE - *вийшли*

Двоє керівників великої російської пивоварні "Балтика" були затримані підозрюваними у спробах продажу прав на свої бренди датському пивовару Carlsberg.

<https://www.themoscowtimes.com/2023/11/16/russian-brewery-executives-arrested-for-brand-sales-to-carlsberg-fontanka-a83125>

17.11.2023

***Kazan Shipping** (Об'єднані Арабські Емірати, Логістика, Транспорт) Статус за KSE - *залишаються*

***Progress Shipping** (Об'єднані Арабські Емірати, Логістика, Транспорт) Статус за KSE - *залишаються*

***Gallion Navigation** (Об'єднані Арабські Емірати, Логістика, Транспорт) Статус за KSE - *залишаються*

Міністерство фінансів США оголосило про санкції та заблокувало три нафтові танкери, які транспортували російську нафту з порушенням встановленого цінового ліміту у 60 доларів за барель.

<https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1915>

***Alstom** (Франція, Промислове обладнання) Статус за KSE - *виходять*

Французька компанія Alstom планує продати свою 20% частку в Transmashholding (TMH) російському виробнику залізничних вагонів до кінця року.

<https://www.reuters.com/business/autos-transportation/alstom-exit-russias-tmh-by-year-end-ifax-cites-tmh-boss-2023-11-17/>

***Trafigura** (Сінгапур, Метали та видобувна промисловість) Статус за KSE - *вичікують*

***Vitol Group** (Швейцарія, енергетика, нафта і газ) Статус за KSE - *вичікують*

***Gunvor Group** (Швейцарія, енергетика, нафта і газ) Статус за KSE - *вичікують*

***Shell** (Великобританія, Енергетика, нафта і газ) Статус за KSE - *вийшли*

Американські закупівлі відмиваної російської нафти на суму щонайменше \$180 мільйонів доходять до Кремля.

<https://www.globalwitness.org/en/campaigns/stop-russian-oil/american-purchases-laundered-russian-oil-worth-least-180-million-kremlin/>

***Jodas Expoim** (Індія, Фармацевтика, Охорона здоров'я) Статус за KSE - *залишаються*

Індійська фармацевтична компанія Jodas Expoim не може розпочати будівництво протягом майже двох років на майданчику колишньої фарфорової фабрики на південній частині Москви, де вона планує створити свій перший об'єкт у Росії для виробництва препаратів для онкології вартістю понад 4 мільярди рублів.

<https://www.kommersant.ru/doc/6339151>

Нещодавно ми зробили багато значних покращень у нашому [Телеграм-боті](#) з удосконаленням його інтерфейсу, додаванням загальної статистики та відображенням останніх статусів KSE компаній, взятих із публічної бази даних KSE.

Команда KSE team має знову неймовірні новини по проекту! Ми не стоїмо на місці і крім підтримки і розвитку нашої бази даних, яка наразі містить найповнішу у світі інформації щодо діяльності світових корпорацій на ринку РФ, ми розвиваємо і наші технічні продукти. Ми розробили сканер штрих-кодів, який доступний за посиланням <https://leaverussia.kse.ua/> чи в нашому телеграм-боті https://t.me/exit_ru_bot! Щоб скористатися сканером, Вам треба мати будь-який мобільний телефон, відсканувати камерою штрих-код товару в магазині (чи в будь-якому іншому місці), і Ви побачите інформацію про його виробника і чи здійснює він також діяльність на території Росії.

Також, завдяки використанню ChatGPT, для більшості компаній сектору споживчого ми створили найповніший перелік із 7500+ основних брендів і торгових марок, тому пошук став ще зручніше і краще. Крім того, сканер можна зберегти як звичайний додаток на екрані смартфона, а також доступні версії, як англійською, так і українською мовами.

У липні KSE Institute спільно з партнерами по коаліції B4Ukraine опублікували нове дослідження під назвою "The Business of Staying: a closer look at multinational revenues and taxes in Russia in 2022", скачати повний текст англійською мовою можна за наступними посиланнями: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/07/The-Business-of-Staying-1.pdf> та <https://b4ukraine.org/pdf/BusinessOfStaying.pdf>

Також у вересні 2023 року KSE Institute спільно з партнерами по коаліції B4Ukraine опублікували чергове дослідження під назвою «The Business of Leaving: How Multinationals Can Responsibly Exit Russia», завантажити повний текст англійською мовою можна тут: https://b4ukraine.org/pdf/B4Ukraine_Business_of_Leaving_report.pdf

Отримуйте більше деталей на щоденній основі:

[Сканер штрих-кодів від KSE \(лише для мобільних пристроїв\)](#)

[Telegram bot KSE по моніторингу новин @exit_ru_bot](#)

[Твіттер проекту SelfSanctions](#)

[Сайт leave-russia.org](http://leave-russia.org)

[ВІ аналітика @ Leave-russia.org](#)

[Новини компаній @ Leave-russia.org](#)

[Твіттер сайту leave-russia.org](#)

[LinkedIn проєкту leave-russia.org](#)

[YouTube проєкту leave-russia.org](#)

[Підтримати проєкт через Patreon](#)